

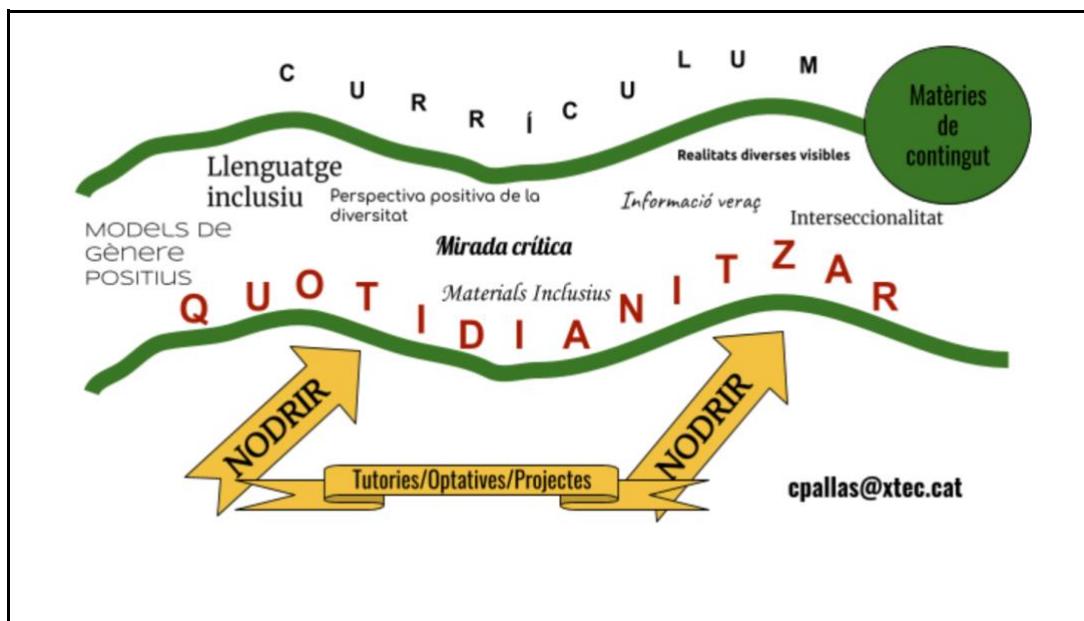
METODOLOGIA PER A TRANSVERSALITZAR LA DIVERSITAT DE GÈNERE AL CURRÍCULUM

QUOTIDIANITZAR / NODRIR, dues vies paral·leles imprescindibles

Materials Coeduca't al Centre

per Katy Pallàs-Picó

El currículum (del llatí currículum -"carrera"-, en plural curricula) és el pla d'estudis o projecte educatiu general on es concreten les concepcions ideològiques, soci-antropològiques, epistemològiques, pedagògiques i psicològiques que determinen els objectius de l'educació escolar; és a dir, els aspectes del desenvolupament i de la incorporació de la cultura que la institució en qüestió tracta de promoure. Això significa que el currículum té molt a veure amb la intencionalitat que cada societat té, com veu el perfil de sortida dels estudiants que seran part del procés educatiu dirigit per determinada planificació curricular. És per això que al currículum s'incorpora la visió que un país o territori té sobre el que s'espera que siguin capaços els estudiants, una vegada ja acabat el procés educatiu, per això, està íntimament lligat a la planificació i visió política. El concepte "currículum" es refereix no solament a l'estructura formal dels plans i programes d'estudi, sinó a tots els aspectes que impliquen l'elecció de continguts, disposició d'aquests, necessitats de la societat, materials educatius o didàctics i tecnologia disponible. Però, encara més, aquesta estructura també incorpora el reflex de la societat de forma més oculta. Incorpora el que Jurjo Torres (1992) anomena "El currículum ocult". Comentar la definició de currículum ocult (en general) que dona l'autor Jurjo Torres. Aplicat al gènere, té implicacions molt importants. No és premeditat, però dona com a resultat la reproducció de les injustícies i els biaixos. És per aquest motiu que cal ser-ne conscients.

METODOLOGIA PER A TRANSVERSALITZAR LA DIVERSITAT DE GÈNERE AL CURRÍCULUM

QUOTIDIANITZAR / NODRIR, dues vies paral·leles imprescindibles

El currículum competencial multiplica les possibilitats educatives i flexibilitza els continguts convertint-se així en una eina educativa realment útil. També permet espais i noves organitzacions que de segur les persones docents haurem d'aprendre a desenvolupar. Aquí radica el repte que encarem amb més preguntes que respostes, però amb la seguretat que aquesta primera passa vindrà seguida de moltes més.

El repte, doncs és qüestionar els models de gènere per entendre com funcionen. Qüestionar la normalitat. Qüestionar les limitacions de gènere imposades. Incloure la reflexió sobre el model masculí o el dret a ser educat en models de masculinitat no estàndard. Proporcionar proves o models a seguir per diversificar la normalitat. Tractar la diversitat de gènere, sexe o orientació sexual.

Per tant, cal reflexionar sobre la importància del gènere en el procés socialitzador del nostre alumnat i prendre consciència del fet que haurem de començar a engegar accions educatives en aquesta direcció.

COM HO FEM?

Les accions curriculars i de pràctica docent no incorporen de forma habitual la mirada de gènere. Aquesta situació no es produeix per manca de voluntat, més aviat per manca de mètode.

Darrerament, les escoles més sensibilitzades han anat fent algunes propostes educatives puntuals (tallers, xerrades, dies internacional de x) a proposta dels equips directius, dels claustres o fins i tot de les AFA. Malauradament, aquestes accions estan lluny de ser sistemàtiques i els seus efectes són també molt limitats.

Per fer usual la mirada de gènere i diversitat al currículum utilitzarem una metodologia de doble vessant, primer "Quotidianitzant" i després "Nodrint". La idea d'aquesta metodologia surt de l'entitat educativa britànica "Educate & Celebrate", que treballa per la inclusió de la diversitat de gènere a les aules.

QUOTIDIANITZAR (acostumar) En anglès "Usualizing": terme encunyat per Sue Sanders de l'entitat Schools OUT.

Si volem incloure el gènere i la diversitat sexo afectiva en el currículum, els haurem de quotidianitzar primer. Quotidianitzar és fer palès la realitat existent sense posar-hi el focus d'atenció. Defugint la victimització o la queixa i positivitzant la seva existència, valorant les seves aportacions en positiu. Alhora, evitarem els prejudicis, els estereotips i els rols de gènere.

Aquest terme identifica les accions que fan que quelcom sigui habitual i passi a formar part de l'imaginari de la persona que ho rep. La inclusió del gènere en el currículum ha de ser quotidiana, tàcita, repetida com quelcom que no es qüestiona, que té raó de ser. Aquest mètode no demana la participació activa de l'aprenent.

Quan quotidianitzem, l'objectiu no és parlar explícitament de la invisibilitat de les dones en el currículum de ciències. La finalitat és escollir dones científiques i incorporar-les al currículum de forma tàcita, equiparant la seva importància a la dels homes científics que ja hi són al currículum.

METODOLOGIA PER A TRANSVERSALITZAR LA DIVERSITAT DE GÈNERE AL CURRÍCULUM

QUOTIDIANITZAR / NODRIR, dues vies paral·leles imprescindibles

Estarem quotidianitzant quan parlem de la prehistòria a primària, i busquem l'equilibri en la narrativa que presentem a l'alumnat: "... les dones tenien un paper molt actiu, elles també caçaven, elles també dibuixaven a les coves, etc. Tenien un paper important a la vida de la tribu". Podem il·lustrar-ho amb imatges que incloguin una dona prenyada i caçant juntament amb altres membres de la tribu.

Estarem quotidianitzant quan en els enunciats de matemàtiques presentem contextos amb equilibri de gènere i de diversitat, intentant no repetir els biaixos del passat. També ho farem quan les imatges a les parets de l'aula incloguin representacions de diversitat corporal, ètnica, d'edat, etc. Estarem quotidianitzant quan fem un dictat de català per practicar uns trets ortogràfics i el text parli d'un infant que té una família lgtbi o quan incloem en la nostra biblioteca d'aula contes inclusivament amb la diversitat.

També estarem quotidianitzant quan fem lectures que inclouen personatges (principals o no) amb diversitat de gènere o sexe afectiva. Històries que incloguin dones que no segueixen els estereotips o rols de gènere i que estan presentades des d'una posició respectuosa i naturalitzada.

Aquesta metodologia és molt útil en les àrees o matèries de contingut. Resulta molt adient en etapes inicials com infantil i cicle inicial de primària. És la que té més impacte en l'adquisició de nous imaginaris i obre la porta al canvi estable i definitiu. Aquest mètode també inclouria el **Projecte lingüístic** de centre que defineixi el llenguatge inclusivament que s'utilitzarà a la cartellera i la documentació del centre. Òbviament, el document que més reflectirà aquesta metodologia és la **Programació d'aula** de les diferents àrees o matèries.

NODRIR (estudiar més extensament) En anglès "Actualizing"

Nodrim de forma puntual i en moments determinats del curs i potser consensuats amb el claustre, aprofitant moments, dates significatives o períodes educatius en què el treball conjunt en les àrees o matèries és més possible. Ho podem fer a través de xerrades experiencials, sortides temàtiques, projectes multidisciplinaris, etc. El vessant Nodrir descriu i analitza temes que el vessant Quotidianitzar ha fet part acceptada de la realitat. Aquest mètode requereix la participació activa de l'aprenent.

Nodrim quan treballem la mirada crítica per prendre consciència de com funciona el patriarcat i com interioritzem els mandats de gènere que ajuden a perpetuar estigmes i violències en relació amb el gènere.

Nodrim quan elaborem un projecte multidisciplinari en què analitzem per exemple la Segona Guerra Mundial des de la perspectiva de les dones, fent un treball col·laboratiu amb intervenció de diferents àrees o matèries. També estem nodrint quan parlem d'homofòbia i analitzem la situació de les persones LGTBI a Europa.

Nodrim quan celebrem el dia de la dona o l'11 de febrer, dia de les noies i dones en la ciència, el Dia internacional contra la violència envers les dones, el 25 de novembre, o el 17 de maig, Dia mundial contra la LGTBIfòbia, proveint de context les propostes educatives i promovent un aprenentatge significatiu.

Nodrim quan celebrem un Carnestoltes inclusivament amb disfresses no sexistes i promovem la reflexió del nostre alumnat. El centre hi dedica atenció i promou accions educatives que ajudin l'alumnat a elaborar-ho de forma més precisa i concreta.

METODOLOGIA PER A TRANSVERSALITZAR LA DIVERSITAT DE GÈNERE AL CURRÍCULUM

QUOTIDIANITZAR / NODRIR, dues vies paral·leles imprescindibles

Altres moments interessants per nodrir poden ser el Dia internacional de la Nena, l'11 d'octubre, o el Dia de la visibilitat trans el 31 març.

També nodrim quan habilem espais o moments educatius per compartir i reflexionar sobre dubtes, creences, neguits, millorar l'autoestima, tot guiat per una persona docent i en format de grup de suport o d'assignatura optativa, en què es parli sobre els problemes que comporta creure en l'amor romàntic, on analitzem com funciona la violència de gènere, o com es poden tenir relacions afectives saludables.

També estarem nodrint si incorporem accions com el programa "Aquí prou Bullying", "El Punt Lila" o la formació contínua del professorat en gènere.

*Aquesta metodologia ens permet presentar accions educatives que tracten un tema de forma més profunda i en detall per fer reflexió o anàlisi. L'alumnat té l'oportunitat de treballar conceptes, reflexionar i analitzar sobre unes situacions o resoldre tasques de forma activa i conscient d'aquet aprenentatge. Així plantejarem objectius d'aprenentatge des d'una mirada crítica, amb l'ús d'estratègies de cerca d'informació veraç i curiosa, i amb un acompanyament lliure de prejudicis. És molt útil si l'inclouem el vessant Nodrir en l'elaboració dels continguts del **Pla d'Acció Tutorial**, en la **PGA** del centre o en una **optativa quadrimestral**, per exemple.*

*Hi ha un element més que hem de tenir present quan treballem el currículum, la **INTERSECCIONALITAT**.*

*La **interseccionalitat** és l'estudi de les identitats socials encavalcades o intersecades i els seus respectius sistemes d'opressió, dominació o discriminació. La teoria suggereix i examina com diverses categories biològiques, socials i culturals, com l'edat, el gènere, l'ètnia, la classe, la discapacitat, l'orientació sexual, la religió, la casta, l'edat, la nacionalitat i altres eixos d'identitat, interaccionen en múltiples i sovint simultanis nivells. La teoria proposa que cal pensar cada element o tret d'una persona com inevitablement unit amb tots els altres elements per poder comprendre de forma completa la pròpia identitat. Aquest marc pot usar-se per comprendre com ocorre la injustícia sistemàtica i la desigualtat social des d'una base multidimensional.*

Tindrem en compte la perspectiva INTERSECCIONAL perquè tant l'alumnat com el professorat està travessat en major o menor mesura per eixos d'opressió que afectaran les seves necessitats educatives i vitals.

Com a escola, ens ajuda a identificar i fer visibles les vivències, problemàtiques i realitats diverses que trobem en el nostre alumnat. Aquesta identificació ens permet obrir la mirada, empatitzar i treballar per trobar millors respostes a les necessitats educatives i vitals de l'alumnat. Així, podrem modular les actuacions tant en les intervencions didàctiques com en la resolució de conflictes, com ara els protocols del Pla de convivència, i així podrem aplicar mesures més pensades i ajustades en resposta.

A tall d'exemple, veurem que la realitat d'una noia, blanca, lesbiana, obesa i amb molt suport familiar no és la mateixa que la d'una noia de família migrant, lesbiana, amb baixa autoestima i sense suport familiar. Validar l'existència d'aquestes realitats visibilitzant aquests eixos millora significativament la percepció de les existències discriminades.

Per això, un bon començament és incorporar la interseccionalitat com a eina d'avaluació i valoració de les nostres accions pedagògiques i de les imatges de representació que utilitzem als materials

METODOLOGIA PER A TRANSVERSALITZAR LA DIVERSITAT DE GÈNERE AL CURRÍCULUM

QUOTIDIANITZAR / NODRIR, dues vies paral·leles imprescindibles

didàctics. Haurem de tenir cura d'incloure, en la mesura del possible, realitats invisibilitzades i menystingudes en el passat.

Aquest camp és molt verge encara i no disposem d'experiències que puguem compartir. Tot just acaba de començar a caminar.

DIGENDERISING (Digenderising schools)

El terme "Digenderising" el defineixo en un intent de copsar la idea de diversificar el gènere a l'escola i engegar accions per eliminar el binarisme com a forma única d'entendre el gènere. Podem dir que, per una banda, el prefix "Di" aporta el sentit de divergència o separació múltiple a la paraula "gender", hem de defugir del binarisme en tant que exclouent de la diversitat. Per una altra és un adjectiu en "-ing form" que té aquesta càrrega de "in process" o en moviment, que és la idea que vull transmetre al professorat a les escoles. És un terme que creo, partint del verb (used with object), **gen·der·ized, gen·der·iz·ing**. to divide, categorize, or deal with on the basis of **gender** distinctions: to genderize a list of first names..., per definir aquest procés d'evolució i millora de la percepció de les qüestions de la diversitat en els conceptes de gènere i sexualitat humanes.

CONCLUSIÓ

Per acabar, podem concloure que aquesta metodologia de doble vessant ens permet fer una ordenació de les accions de centre i d'aula amb sentit pedagògic, i ens permet incorporar al currículum tot un seguit de materials i recursos de forma coherent i d'acord amb els tempos personals del professorat i les necessitats de l'alumnat.